וּבֵית הִלֵּל סָבְרֵי שרק מְשׁוּם (אוירא) [גּוּשָׁה] נָזְרוּ עָלֶיהָ – שרק על הנוגע או המאהיל על גוש עפר ארץ העמים גזרו חכמים טומאה, אבל הנכנס בשידה תיבה ומגדל שאינו נוגע ואינו מאהיל, לא נטמא בטומאת ארץ העמים. וכיון שטומאה זו דומה לטומאה דאורייתא, החמירו חכמים שיסתור את כל מנין נזירותו, שאם לא כן יבואו לטעות ולומר שגם הנטמא בקבר, שטומאתו מן התורה, אינו סותר את כל מנין נזירותו. דוחה הגמרא, לֹא – אין לומר שבסברא זו נחלקו בית שמאי ובית הלל, שיש לומר דְּכוּלֵּי עָלְמָא סוברים שאף מְשׁוּם (גושה) [אַוירָא] נָזְרוּ עָלֶיהָ, וּבֵית שַׁמַּאי סָבְרֵי, שכיון שטומאה זו אינה דומה לטומאה דאורייתא, ואין חשש שיאמרו שגם בטומאה דאורייתא סותר רק שלושים יום, לכן רק בְּסָתָם נְזִירוּת קָנִיסְנָא – קנסו אותו חכמים שימנה רק בסתם נזירות שהיא שלושים יום. וּבֵית הִלֵּל סָבְרֵי, כִּי קָנִיסְנָא – כשקנסו אותו חכמים, קנסוהו שיהיה בנזיר בְּתְחִילַּת נְזִירוּת, וצריך למנות את כל נזירותו מתחילה, ואף על פי שטומאה זו אינה דומה לטומאה דאורייתא בכך שמטמא גם מאוירה, מכל מקום אין דבר זה גלוי וידוע לכל, וחששו חכמים שמא יהיו אנשים שיסברו שזו טומאה דאורייתא, ויבואו להקל ולומר שאף טומאה דאורייתא סותרת רק שלושים יום, לכן גזרו שגם בטומאה זו יסתור את כל מה שמנה ויתחיל למנות נזירותו מתחילה:

הגמרא חוזרת לפרש את דברי רבי יהודה שהובאו במשנתינו: שנינו במשנה מַעֲשֶׂה בְּהִילְנִי הַמַּלְכָּה וְכוּ' ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה. אמר רבי יהודה לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה: בדעת חכמים שהילני היתה נזירה עשרים ואחת שנה, התבאר במשנה שהטעם הוא, משום ששבע שנים נהגה נזירותה בחוץ לארץ, ושבע השנים השניות היו מחמת שבאה לארץ ישראל, ובדעת בית הלל, ושבע השנים האחרונות היו מחמת שנטמאה וסתרה את מנינה, אבל רבי יהודה שאמר שהיתה נזירה רק ארבע עשרה שנה, לא התבאר טעמו, ולכן אִיבַּעְיָא לְהוּ – הסתפקו בני הישיבה, על איזה פרט מדברי חכמים חלק רבי יהודה, האם הוא מסכים עם חכמים שהמעשה היה בְּשֶׁנִּטְמְאוּ כלל, ומה שהיתה נזירה ארבע עשרה שנה הוא משום שמסכים רבי יהודה לדברי חכמים שהורו לה כשהגיעה לארץ ישראל שעליה להתחיל למנות את שבע השנים מתחילה, וְאַלִּיבָּא דְּבֵית הִלֵּל, ולכן נמצא שנזרה ארבע עשרה שנה.

הגמרא מביאה ראיה לפשוט את הספק: תָּא שְׁמַע, שנינו במשנתינו, עָלְתָה לָאָרֶץ וְהוֹרוּהָ בֵּית הִלֵּל שֶׁתְּהֵא נְזִירָה עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת וְכוּ', ובסוף שבע שנים נטמאת, ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה, אמר רבי יהודה שלא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שרבי יהודה סובר שהמעשה היה בְּשֶׁנִּטְמְאוּ, ומה שהיתה נזירה רק ארבע עשרה שנה הוא משום שהורו לה שצריכה למנות בארץ ישראל רק שלושים יום, וְאַלִּיבָּא דְּבֵית שַׁמַּאי, אִי חָכְמִי – אם כן מדוע נאמר במשנה שרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שלֹא הָיְתָה נְזִירָה אֶלָּא אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, הרי אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְשִׁלְשִׁים יוֹם מִיבָּעֵי לֵיהּ – הלא היה עליה למנות שלושים יום נוספים על הארבע עשרה שנה, שהרי כשהגיעה לארץ בסוף השבע שנים היתה צריכה למנות עוד שלושים יום כדברי בית שמאי, וכשנטמאה בסוף השלושים יום עליה למנות שבע שנים נוספות. אלא על כרחך שכוונת רבי יהודה לומר שלא נטמאה כלל, וכשהגיעה לארץ בסוף השבע שנים הורו לה כבית הלל שצריכה למנות עוד שבע שנים, ולכן מנתה רק ארבע עשרה שנה.

הגמרא מביאה ראיה נוספת: תָּנְיָא נַמִּי חָכְמִי, שנינו בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, נזיר שנטמא ביום האחרון למנין נזירותו אינו סותר את כל הנזירות שמנה, אלא רק שלושים יום, ולמד זאת ממה דְּאָמַר קְרָא (במדבר ו יג) 'וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם מְלֹאת', ודורש שהַתּוֹרָה אָמְרָה דכִּי נִטְמָא הנזיר בְּיוֹם מְלֹאת ימי נזירותו, תֵּן לוֹ מנין נוסף של תּוֹרַת סתם נָזִיר, וסתם נזירות היא שלושים יום. וכיון שכן על כרחך שרבי יהודה סובר שהילני לא נטמאה, והורו לה כבית הלל, שאם נאמר שהורו לה כבית שמאי, והשבע שנים הנוספות הם מחמת שנטמאה וסתרה מנינה, הלא כיון שנטמאה ביום האחרון למנינה הרי היא סותרת רק שלושים יום, ונמצא שהיתה נזירה רק שבע שנים ושלשים יום, ואיך אמר רבי יהודה שהיתה נזירה ארבע עשרה שנה. אלא על כרחך שלא נטמאה, והארבע עשרה שנה שהיתה נזירה, הוא משום שהורו לה כבית הלל, שבהגיעה לארץ ישראל עליה לחזור ולמנות את כל נזירותה מתחילה:

משנה

מִי שֶׁחָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵי עֵדִים מְעִידוֹת אוֹתוֹ שקיבל על עצמו נזירות, אלא שאָלּוּ – העדים שבכת אחת מְעִידִים שָׁנָה שְׁתַּיִם – שקיבל על עצמו שתי נזירויות, וְאֵלּוּ – העדים שבכת השניה מְעִידִים שֶׁבאותה שעה נָזַר חָמֵשׁ נזירויות, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, כיון שמכחישים העדים אלו את אלו, הרי נֶחְלְקָה הָעֵדוּת ובטלה, וְלכן אֵין כָּאן נְזִירוּת כלל. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, הרי יֵשׁ בִּכְלָל חָמֵשׁ שְׁתַּיִם – גם בדברי העדים שהעידו שחייב חמש, נכלל שחייב שתים, ונמצא שלענין חיובו בשתי נזירויות אין הכחשה בין העדים, על כן דינו הוא שֶׁיִּהֵא נָזִיר שְׁתַּיִם – שחייב לנהוג שתי נזירויות:

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא שחולקת על משנתינו וסוברת שמחלוקת בית שמאי ובית הלל היא באופן אחר: מַתְנִיתִין – משנתינו שנאמר בה שמחלוקת בית שמאי ובית הלל היא בשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו, היא דְּלֹא כִּי הַאי תַּנָּא – שלא כשיטת התנא שבברייתא המובאת להלן, דְּתַנְיָא, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר, לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל שְׁתֵּי כִיתֵי עֵדִים שאַחַת מהן אוֹמֶרֶת שנזר שְׁתַּיִם – שתי נזירויות. וְאַחַת מהן אוֹמֶרֶת שנזר חָמֵשׁ נזירויות, שבזה מודים בית שמאי לבית הלל שחייב לנהוג שתי נזירויות, כיון שֶׁיֵּשׁ בִּכְלָל חָמֵשׁ שְׁתַּיִם, ונמצא ששתי הכתות מעידות שחייב לכל הפחות שתי נזירויות. ואף שברור לנו שאחת מהכתות משקרת, מכל מקום כיון שכת אחת מהן אומרת אמת [אף שאין אנו יודעים איזו מהן], הרי היא מחייבתו בשתי נזירויות. אלא עַל מָה נֶחְלְקוּ בית שמאי ובית הלל, עַל כַּת אַחַת של שני עדים, שאֶחָד מהעדים אוֹמֵר שנזר שְׁתַּיִם – שתי נזירויות, וְאֶחָד מהעדים אוֹמֵר שנזר חָמֵשׁ נזירויות, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, נֶחְלְקָה עֵדוּתָן – עדותן בטילה, משום שאחד מהעדים ודאי אינו אומר אמת, ואין כאן אלא עדות של עד אחד. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, יֵשׁ בִּכְלָל חָמֵשׁ שְׁתַּיִם, ונמצא ששני העדים מעידים שהוא חייב שתי נזירויות, וכיון שלענין שתי נזירויות אין הכחשה כלל, הרי הוא חייב בשתי נזירויות.

אָמַר רַב, הַכֹּל – אפילו בית הלל שאמרו שחייב בשתי נזירויות מוֹדִים בְּמוֹנֶה – כשהעדים מונים את הנזירויות, שבטלה כל העדות ואינו נזיר כלל, משום שבאופן זה נחשב שיש הכחשה גם על שתי הנזירויות.

אָמַר לֵיהּ רַב חָמָא לְרַב חִסְדָּא, מַאי קָאָמַר – למה התכוין רב כשאמר 'מונה', אִילֵימָא – אם תאמר שכוונתו היא שאֶחָד מהעדים אוֹמֵר שהנזיר קיבל על עצמו חָמֵשׁ נזירויות וְלֹא שְׁתַּיִם, וְאֶחָד – העד השני אוֹמֵר שהנזיר קיבל על עצמו שְׁתַּיִם וְלֹא חָמֵשׁ. הלא באופן כזה פשוט שלפי כולם העדות בטלה, דהָא קָא מַכְחֲשִׁי אַהֲדָדֵי – שהרי מכחישים הם אחד את חבירו במפורש, ואין כל חידוש בכך שבאופן כזה עדותן בטלה ואינו נזיר כלל. אֶלָּא על כרחך כוונת רב היא, שאֶחָד מהעדים אוֹמֵר לנזיר, אמרת 'הריני נזיר אַחַת וּשְׁתַּיִם', וְאֶחָד – העד השני אוֹמֵר לנזיר, אמרת 'הריני

המשך בעמוד ס

נזיר שָׁלֹשׁ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ'. ואף שאין העדים מכחישים במפורש זה
את זה, השמיענו רב שכיון שמנו העדים את הנזירויות אחת
לאחת, הרי זה כאילו אמר העד הראשון שקיבל הנזיר על עצמו
אחת ושתים ולא שלוש ארבע וחמש, והעד השני כאילו אמר
שקיבל על עצמו שלוש ארבע וחמש ולא אחת ושתים, ונמצא
שכל אחד מהעדים מכחיש את דברי חבירו, ולכן מודים בית הלל
שעדותן בטלה, שהרי יש הכחשה גם על שתי הנזירויות
הראשונות.

אולם, ממשיך רב חמא להקשות, מדוע באופן זה מודים בית הלל שיש כאן הכחשה גם על שתי הנזירויות הראשונות, הלא יש לומר שמה שאמר העד השני רק 'שלש ארבע וחמש', ולא הזכיר את שני הנזירויות הראשונות, הוא מפני דְּהָא לָמָּה לִי – למה לו להזכיר את שני הנזירויות הראשונות שכבר הזכיר חבירו, חַשְׁתָּא יֵשׁ לוֹמַר חֲמִירְתָּא אָמַר (רב) – כיון שאמר את החמור יותר, כלומר, את שלושת הנזירויות שהוסיף על דברי חבירו, וכי קִילְתָּא – שתי הנזירויות הראשונות שאמר גם חבירו לֹא אָמַר, בתמיה, הלא כל שכן שנכללו בדבריו, ומדוע עליו לחזור ולאומרם, וכיון שכן אין כאן הכחשה על דברי העד הראשון, ונמצא שיש עדות של שני עדים על שתי הנזירויות הראשונות, ומדוע אמר רב שמודים בית הלל שנחלקה העדות באופן כזה, ואינו חייב בנזירות כלל.

מסיקה הגמרא שאכן אָמְרֵי בְּמַעֲרָבָא – אמרו בארץ ישראל כדברי רב חמא, שֵׁאֵין הַכְחָשָׁה בְּמִמּוֹנָא – וגם אם העדים מונים את מספר הנזירויות, אין זה נחשב הכחשה, אלא חייב שתי נזירויות לפי בית הלל:

הדרן עלך מי שאמר

בפרק זה יתבארו ארבעה ענינים: התפסה בנזירות, כלומר השומע שחבירו מקבל נזירות ומבקש להצטרף ולקבל גם הוא נזירות. דיני הפרת והקמת הבעל לנזירות אשתו. דין אדם המדיר את בנו בנזיר. האופן שאדם יכול להביא קרבנות נזירות של אביו.

משנה

המשנה דנה בדיני התפסת הנזירות: מִי שֶׁאָמַר 'הֲרֵינִי נָזִיר', וְשָׁמַע חֲבֵירוֹ את דבריו, ורוצה גם הוא לקבל נזירות, וְאָמַר 'וַאֲנִי', כלומר גם אני אהיה כחברי, ושמע אדם נוסף וגם הוא אמר 'וַאֲנִי', כּוּלָּם נְזִירִים. אף שלא אמרו במפורש 'ואני נזיר', אלא באמירת 'ואני' מצטרפים לדברי הראשון שקיבל נזירות. ואם הוּתַּר הָרִאשׁוֹן – זה שאמר 'הריני נזיר' נשאל לחכם והתיר את נזירותו, הוּתְּרוּ כּוּלָּן – כל אלו שאמרו 'ואני'. כי באמירתם 'ואני' תלו את נזירותם בנזירות הראשון. ועל ידי ההיתר נתבטלה נזירות הראשון למפרע, ונמצא שהאחרים התפיסו את נזירותם בנזירות שמעולם לא היתה קיימת, וממילא אין התפסתם מועילה. אבל אם הוּתַּר הָאַחֲרוֹן מנזירותו, הָאַחֲרוֹן מוּתָּר וְכוּלָּם אֲסוּרִין, ואין התרתו מועילה להתיר את הראשונים, כיון שלא תלו את נזירותם בשלו.

אופן נוסף של התפסה: אם אָמַר אחד 'הֲרֵינִי נָזִיר', וְשָׁמַע חֲבֵירוֹ וְאָמַר 'פִּי כְּפִיו וּשְׂעָרִי כְּשַׂעֲרוֹ' – פי יאסר בשתיית יין כפיו של חברי, וגם שערי יאסר בגזיזה כשערו של חברי, הֲרֵי זֶה נָזִיר, שהרי גילה שברצונו להיות נזיר כמו הראשון.

דין אשה המתפיסה בנזירות בעלה: אמר 'הֲרֵינִי נָזִיר', וְשָׁמְעָה אִשְׁתּוֹ וְאָמְרָה 'וַאֲנִי', מֵיפֵר אֶת שֶׁלָּהּ – יכול בעלה להפר את נזירותה, שהרי הבעל מיפר נדרי אשתו, וְאַף אם הפר לה, שֶׁלּוֹ קַיָּם – הנזירות שלו קיימת, כיון שהוא לא תלה את נזירותו בשלה [אלא רק היא תלתה בשלו].

אבל אם היא אמרה תחילה 'הֲרֵינִי נְזִירָה', וְשָׁמַע בַּעֲלָהּ וְאָמַר 'וַאֲנִי', אֵינוֹ יָכוֹל לְהָפֵר את נזירותה. כי מכיון שהתפיס בנזירותה גילה דעתו שרוצה בקיום נזירותה, ומי שמקיים את נדר אשתו אינו יכול להפר אותו.

דין נוסף בענין זה: אם אמר הבעל 'הֲרֵינִי נָזִיר', ופנה אל אשתו ושאל לה וְאַתְּ – האם גם את רוצה להיות נזירה, וְאָמְרָה 'אָמֵן', ובכך קבלה נזירות, הבעל מֵיפֵר אֶת הנזירות שֶׁלָּהּ, וְאַף אם הפר, שֶׁלּוֹ קַיָּם, כיון שלא תלה את נזירותו בנזירותה.

אבל אם האשה אמרה 'הֲרֵינִי נְזִירָה', ופנתה אל בעלה ושאלה לו וְאַתָּה – האם תחפוץ להיות נזיר, וְאָמַר 'אָמֵן', נעשה נזיר בכך, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהָפֵר את נזירותה, משום שתלה את נזירותו בנזירותה, ובכך גילה דעתו שרוצה בקיום נזירותה, ושוב אינו יכול להפר אותו:

גמרא

יָתִיב רֵישׁ לָקִישׁ קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה – ישב ריש לקיש לפני רבי יהודה הנשיא, וְיָתִיב וְקָאָמַר – וישב ריש לקיש ואמר, וְהוּא – דין זה ששנינו במשנה שאפשר להתפיס בנזירות של אדם אחר, היינו דווקא באופן שֶׁהִתְפִּיסוּ כּוּלָּן בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּיבּוּר – שאמרו 'ואני' בתוך כדי דיבור לאמירת 'הריני נזיר' של הראשון, אבל מי שהתפיס אחר שעבר שיעור זמן זה, אין חלה עליו נזירות.

הוסיף ריש לקיש לברר דבריו: וְכַמָּה – מהו שיעור הזמן של תּוֹךְ כְּדֵי דִּיבּוּר. כְּדֵי שְׁאֵלַת שָׁלוֹם – שיעור הזמן של אמירת שלום. וכיון שאין השיעור של אמירת שלום שוה אצל כל אדם, שיש שמאריך ויש מקצר, הוסיף ריש לקיש לברר דבריו, וְכַמָּה כְּדֵי שְׁאֵלַת שָׁלוֹם – מהו שיעור אמירת שלום. כְּדֵי שֶׁאוֹמַר שָׁלוֹם תַּלְמִיד לְרַב – שיעור זמן שאומר התלמיד לרבו 'שלום עליך רבי', כלומר זמן אמירת שלוש תיבות בלבד. ולדברי ריש לקיש, דווקא שלושה אנשים שכל אחד מהם יאמר 'ואני' מיד אחר חבירו, יכולים להתפיס את נזירותם בראשון, כיון שגם השלישי יכול לומר 'ואני' בתוך כדי דיבור לדברי הראשון. אבל אדם רביעי שיאמר 'ואני' מיד אחר השלישי לא תחול עליו נזירות, כיון שעבר זמן תוך כדי דיבור שהוא שלש תיבות בלבד.

אָמַר לֵיהּ רבי יהודה נשיאה לריש לקיש, השיעור שנתת שיעור קטן הוא, ואם כן, תּוּב לֹא שָׁבְקַתְּ רַוְוחָא לְתַלְמִידָא – שוב לא נתת רווח של זמן לתלמיד, כדי שיוכל להתפיס בנזירות חבירו. שתלמיד הרואה את רבו מיד לאחר שחבירו אמר 'הריני נזיר', מחויב הוא להקדים ולומר 'שלום עליך רבי', ושוב אינו יכול להתפיס בנזירות חבירו, שכבר עבר הזמן של כדי דיבור. אלא סבר רבי יהודה נשיאה, שאפשר להתפיס גם מיד לאחר כדי דיבור, ויכול התלמיד לומר 'שלום עליך רבי' ומיד אחר כך לומר 'ואני', ותועיל התפסתו ותחול עליו נזירות.

אגרות קודש

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשט"ו

ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה טובי' שי'

שלום וברכה!

מכ' והפ"נ נתקבלו.

ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה,